

Kolera

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Världens hemskaste sjukdomar – Kolera

Längd: 20 min

Ålder: 8-12 år

Ämne: Biologi, historia, SO/
NO-grundskolan

Språk: Svenska med valbar
svensk text

Produktionsland:
Sverige, 2019

Svensk distribution:
Filmo, 2020

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0234

Nyckelord

svensk historia
sjukdom
levnadsvillkor för barn
smittspridning

Pandemier och farsoter är inte något nytt i historien. Det är många sjukdomar som åsamkat obehagliga och även dödliga besvär. I den här populära och svt-producerade serien på tio delar beskrivs en historisk sjukdom per avsnitt. Man får veta hur många människor som led och dog av sjukdomen i Sverige och i världen. Samtidigt får man följa med på en ruskig resa tillsammans med Erik Ekstrand när två barn får pröva på sjukdomen och hur det var på den tiden, hur man var klädd, bodde och levde. Dessutom får barnen testa olika metoder som fanns då för att försöka bota sjukdomarna. Serien möter flera läroplansmål i ämnena historia och biologi.

Referat

I detta avsnitt är året 1834 och barnen Nouveline och Mario har just flyttat från landet till storstaden Stockholm. Oturligt nog härjar den otäckta sjukdomen kolera i stan och Nouveline och Mario insjuknar snabbt. Erik guidar barnen i hur det är att leva i Stockholm vid denna tid. Det kommer lite som en chock för barnen när de får veta att barn på denna tid fick arbeta långa dagar i fabriker. Att man bodde trångt och ofta bara hade en säng som pappan fick sova i, medan resten av familjen sov på golvet. Det här får barnen att längta tillbaka till landet.

Även fast man inte visste hur kolera spred sig eller hur man blev smittad så varnade man grannar genom att signalera med vit flagg på dörrar som hade smittade boenden. Maskdesignen Sara sminkar barnen så att de se får hur man ser ut som kolerasmittad. En historisk tillbakablick presenteras med

fakta om hur kolera kom till Sverige. Att det var en timmerman från Göteborg som blev det första av 12 000 offer som dog under 4 månader 1834.

Erik demonstrerar hur läkare från den här tiden trodde att man kunde bota kolera med doften av brinnande, tjärad enris som syftade till att rena luften i rummet. Doktor Erik delar även ut olika örter som barnen får tugga på liksom mirakelkuren, som var vanligt på den här tiden, att låta blodiglar suga ut blodet för att rena kroppen. Dock upptäckte britten John Snow 1854, att smittan av kolera berodde på att smittat vatten blandats med dricksvatten. Denna kunskap gjorde att antalet drabbade i världen sakta började minska.

Arbeta med filmen

Världens hemskaste sjukdomar – Kolera

Före filmvisning

Jämför Sverige mellan nutid och på 1800-talet.

Kuriosa: År 1850 fanns det enligt Wikipedia 3 461 852 personer i Sverige och i Stockholm bodde det då 93 000 personer. Det är 2,6 procent av befolkningen som bor i huvudstaden på denna tid. År 2019 var det 10 327 589 personer i Sverige varav 974 073 bodde i Stockholm. Det motsvarar 9,4 procent av Sveriges befolkning som bor i huvudstaden.

- Var bor de som inte bor i Stockholm? På landet, andra städer?
- Ytan på Stockholm samt byggnaderna, hur skiljer sig det mellan 1800-talet och nu? Vilka bor trångt?
- Hur var det med vatten och avlopp på 1800-talet i städer tror ni?

Ta gärna upp nyckelorden med eleverna och se så att de vet på vad de betyder och innebär.

Frågor efter filmvisning

- Vad är en sjukdom?
- Varför drabbas så många människor?
- Vad är en doktors uppgift? Att bota? Att lindra? Jämför doktors jobb i filmen med en doktor idag.
- Nouveline och Mario blev smittade. Hur upptäckte de att de var sjuka (symptom)? Vad var konsekvensen för dem av att bli sjuk i kolera (dödlighet)?
- Vilka i ett samhälle kan bidra till att en smitta ökar eller minskar?
- Hur gick det till när John Snow kom på hur kolera spred sig i London?
- Finns det några nack-/fördelar att många under kort tid drabbas av sjukdom med hög dödlighet?
- Hur förändras ett samhälle efter att ha drabbats av en omfattande dödlig sjukdom?
- Sjukdomen kolera finns fortfarande kvar och ett av Globala målen (3.3 – bekämpa smittsamma sjukdomar) är att utrota kolera. Hur tycker ni att WHO tillsammans med alla länder ska göra för att utrota kolera?

Arbete efter filmen

Rollspel

Gör ett rollspel om hur det är att drabbas av sjukdomen. Till exempel i mindre grupper som har olika tidsepoker och sjukdomar. Använd t.ex. appen iMovie och filma korta scener samt skriv korta texttrader. Lägg ihop till klassens egen "tidsresa genom Sveriges historia". Tips är att utgå från ett manus som baseras på avsnitten i Världens hemskaste sjukdomar eller sätt upp egna lite friare ramar.

Övning 2

Hitta tillsammans på olika sätt som gör att kolera (eller sjukdomar allmänt) inte har så hög smittgrad och dödlighet i Sverige. (Ex. personliga/städade toaletter, bor inte trångt, rent vatten, bra avloppshantering, vaccinationer, tvätta händer, stannar hemma vid symptom, bra sjukvård och mediciner)

Museum

Besök ett museum, kyrkogård eller bibliotek i er närhet som berättar om ert områdes historia med befolkning, utveckling och sjukdomar.

Globalt mål 3

Arbeta med det globala målet 3.3 – *Bekämpa smittsamma sjukdomar* genom att ta reda på hur man ska arbeta bort spetälska och kolera. Tag reda på var i världen sjukdomarna finns och hur sjukdomen sprids. Ge förslag på åtgärder som bidrar till minskad smittspridning samt även om det finns mediciner som kan bota de drabbade. Vilka ska ansvara för att bekämpningen sker? Är det länderna själva, WHO, läkare utan gränser eller har ni andra förslag?

Utveckla uppgiften med kunskap om hur man utrotat smittkoppor (ett virus till skillnad på ovan sjukdomar som sprids med bakterier. Smittkoppor har vaccinerats bort).

Sök vidare

Världens hemskaste sjukdomar – Kolera

Länktips

SO-rummet

[Kolera spred skräck på 1800-talet](#)

Folkhälsomyndigheten

[Sjukdomsinformation om kolera](#)

Internetmedicin

[Kolera](#)

1177 – Vårdguiden

[Kolera](#)

Reserådet

[Vaccination mot kolera – Vad är kolera?](#)

Listor

[Från digerdöden till ebola – historiens värsta epidemier](#)

Släkthistoria

[Koleran slog till gång på gång](#)

Stockholmskällan

[Kolerakyrkogården](#)

Läkare utan gränser

[Kolera](#)

Illustrerad vetenskap

[Historiens 10 värsta epidemier](#)

Wikipedia

[Kolera](#)

NE

[Uppslagverk](#)

Boktips

Pest och kolera : historiens värsta farsoter

Magnus Västerbro, Nina Västerbro, 2017

Fakta om kolera

Kolera tros ha funnits i Indien i tusentals år och spred sig till övriga delar av världen under början av 1800-talet genom truppöflyttningar, handelsruttor och pilgrimsresande. Koleraepidemier härjade i omgångar i Europa under 1800-talet och tros ha skördat runt 100 miljoner liv.

I Sverige förekom det flera kolerautbrott under mitten av 1800-talet men epidemin minskade kraftigt då moderna avloppssystem började byggas och allmänhygien förbättrades. Den smittsamma

tarmsjukdomen som orsakas av bakterien *Vibrio cholerae* leder till vätskeförlust genom våldsamma diarréer och kan om obehandlad leda till döden.

Överlevnadsstatistiken i industrialiserade länder är mycket hög, men trots tillgång till vaccin så dör fortfarande hundratusentals människor varje år i utvecklingsländer. Den största kolerakatastrofen i modern tid skedde efter jordbävningen på Haiti 2010 och orsakade tusentals dödsfall. // Kort beskrivning hämtad från listor.se.

Läroplanskoppling

Världens hemskaste sjukdomar – Kolera

Filmen *Världens hemskaste sjukdomar - Kolera* passar bra för undervisning i ämnena **biologi och historia** i grundskolan samt grundsärskolan.. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11, se www.skolverket.se.

NO, åk 1-3, Lgr11

Kropp och hälsa

- Betydelsen av mat, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.

Berättelser om natur och naturvetenskap

- Berättelser om äldre tiders naturvetenskap och om olika kulturers strävan att förstå och förklara fenomen i naturen.

SO, åk 1-3, Lgr11

Att leva i närområdet

- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.

Biologi, åk 4-6, Lgr11

Kropp och hälsa

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas.

Biologin och världsbilden

- Några historiska och nutida upptäckter inom biologi-området och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.

Metoder och arbetssätt

- Tolkning och granskning av information med koppling till biologi, till exempel artiklar i tidningar och filmer i digitala medier.

Historia, åk 4-6, Lgr11

Ökat utbyte och jordbrukets omvandling, cirka 1700-1850

- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.

Hur historia används och historiska begrepp

- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.

Grundsärskolan, åk 1-3, Samhällsorienterande ämnen

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Vad närmiljön kan berätta om människors levnadsvillkor under olika perioder.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice i närsamhället, till exempel polis och bibliotek.

Grundsärskolan, åk 4-6, Samhällsorienterande ämnen

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice i närsamhället, till exempel räddningstjänst, sjukvård, fritids- och kulturutbud.

Grundsärskolan, åk 4-6, Naturorienterande ämnen

Kropp och hälsa

- Människokroppen och kroppsdelarnas namn och funktion.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroendeframkallande medel.